

KUKLIS KATALIN

VEKKER MŰHELY: SZÍNHÁZ ÉS NEVELÉS

VE:KK:ER

Varieté X (fotós: Töltésy Rudolf)

SZÍNHÁZI NEVELÉS

A Vekker Műhely a céllal alakult 2013-ban, hogy meghonosítsuk a színházi nevelés műfaját Szlovákiában.

De mit értünk színházi nevelés fogalma alatt? Idemácsolhatnék szakmai definíciókat, de nem teszem. Arra buzdítom a kedves olvasót, kattintson a www.szin hazinevel es.hu oldalra. Az itt található Fogalomtár a színházi neveléssel kapcsolatos fogalmak széles skáláját értelmezi, magyarázza, úgy mint tantermi előadás, feldolgozó foglalkozás, fórum színház, vitaszínház, stb. De nem csak ezért hasznos ez az oldal. Láthatjuk, hogy Magyarországon mennyi különböző színház és társulat foglalkozik színházi neveléssel (is), milyen színes a paletta, mennyi remek program közül lehet válogatni. S azt is láthatjuk, hogy a magyar nyelvű színházi nevelést Szlovákiában két társulat: a kassai Thália Színház (jelenleg egy produkcióval – www.thaliaszin haz.sk) és a Vekker Műhely (színházi nevelési előadásokkal, tantermi előadással – www.vekkermuhely.com) képviseli.

Ha valaki mégis e cikkből szeretné értelmezni a színházi nevelés mibenlétét, akkor a színház felől közelíték.

Reményeim szerint mindannyian voltunk már olyan színházi előadáson, amely azon túl, hogy szórakoztatott és egy képzeletbeli mintha-világba varázolt – el is gondolkodtatott. Esetleg azt érezhettük közben, hogy ez a történet rólunk (is) szól, vagy éppen foglalkoztatnak bennünket az előadásban felmerülő kérdések. Ilyen esetben jó, ha az előadás után van kivel megvi-

atni a bennünk feltornyosuló kérdéseket, gondolatokat. Színházi nevelési programjainkon ennek a lehetőségét szeretnénk megteremteni. A közös gondolkodás lehetőségét kínáljuk egy-egy (osztály)közösségnek egy-egy történet kapcsán – s nem csupán a történet végén, de akár közben is. A színházi nevelés formája ugyanis lehetővé teszi azt, hogy nézőink részesei lehessenek a történeteknek, alakíthatják azt, véleményt alkothassanak, s véleményüket megoszthassák társaikkal a közös gondolkodás során. A színház nyelvét értelmezve és alkalmazva *néző-résztvevőink* egy fiktív történeten keresztül valós kérdések és problémák megértéséhez kerülnek közelebb – szinte észrevétlenül.

Egy kőszínházi előadáson ülve külső szemlélői vagyunk a színpadi történeteknek. Egy színházi nevelési előadáson is megtehetjük ugyanezt. De ha élünk a lehetőséggel, egyszerre lehetünk kívül és belül az eseményeken. Kívül: mert az események nem velünk történnek. Mindig van egy történet, egy szerep, ami kellő látószöveget kínál, s adott esetben megvéd a személyes érintettség nehézségeitől. (Például, a *Ne csukd be a szemed* c. előadásunk egy hallássérült lány története, de semmi esetre sem azé a hallássérült lányé, aki adott esetben az osztályunkba jár/ aki mi magunk vagyunk, hiszen a történet egy kitalált történet). Belül: mert az események akár velünk is megtörténhetnének, hiszen ismerősek számunkra ezek a helyzetek, gond(olat)ok. (Például, lehet, hogy hatodikosként még

nem találkoztunk hallássérülttel, de tudjuk, milyen befogadva vagy éppen kirekesztve lenni.) És ez nem varázslat. Ez módszertan: a színházi nevelés módszertana.

De hogyan készül egy-egy ilyen előadás?

KÖZÖNSÉG – TÉMA – STÁB

A fenti fogalmak triumvirátusa határozza meg egy előadás előkészületeit.

Egy színházi nevelési előadás mindig egy konkrét közönségnek, egy adott korcsoportnak készül. Hiszen más és más kérdések foglalkoztatnak egy alsóosztályt, mint egy felsőosztályt vagy egy középkorúakat. Amit alapvető különbségnek és akár előnynek is tekintek a színházi nevelési előadásokkal kapcsolatban (a kőszínházi előadásokkal szemben), hogy szűkebb korosztályokkal dolgozunk. Abból indulunk ki, hogy mi érdekelheti, milyen kérdések foglalkoztatják az adott életkorú fiatalokat. Vannak előadásaink 12–13, 14–15, 16–19 éveseknek, és jelenleg egy alsósoknak szóló előadást tervezünk. Egy kőszínház esetében ritka, hogy ennyire meg tudjon felelni „minden” korosztálynak, másrészt, természetesen az ő oldalukra billen a mérleg, ha a nézőszámot vesszük figyelembe. Egy színházi nevelési előadáson egy osztály vesz részt – így lehet igazán marandó és mélyreható az élmény.

Előfordul, hogy megtalál, foglalkoztat minket egy téma, és ennek keressük meg a közönségét, korosztályát, stábját. Van, hogy a célkorosztályt tűzzük ki, akikkel dolgozni szeretnénk, s ez-

után jön a téma, történet. A *Viadukt és Magad adod* című középiskolásoknak szóló színházi nevelési előadásainkat egy-egy irodalmi mű ihlette – előbbit Háy János *Völgyhíd* c. elbeszélése, amely a párkapcsolaton belüli manipuláció témáját érinti, utóbbit pedig Brandon Hackett *Életjáték* c. novellája, amely a virtuális zaklatást tematizálja. Vannak olyan témák, amelyek szinte bármely korosztályt érinthetik – nyilván más-más hőfokon, más-más szempontból. Ilyen például a kirekesztés, kiközösítés, az angol néven elhíresült „bullying”. Fontos, hogy minket, alkotókat is érdekeljen a téma, hogy foglalkoztasson bennünket, kérdéseink legyenek, ne (csak) válaszaink. Ha a résztvevőkkel a közös gondolkodásig jutunk, nem az a cél, hogy mi mint tapasztalt felnőttek mondjuk meg a „tutit”, hanem hogy érvényes kérdéseket vessünk fel és a résztvevők maguk keressék meg saját válaszaikat, esetleg egymással vitázhassanak, ha különbözik a véleményük. És ez az egyik leghasznosabb „mellékhatása” a színházi nevelési előadásoknak: vagyis, amellet, hogy a résztvevők a mindennapjaikat érintő kérdésekkel foglalkoznak, egymást, egymás gondolatait is jobban megismerik.

Egy színházi nevelési előadás stábjában hasonló, mint egy klasszikus értelemben vett színházi előadás stábjában: az előadásnak van rendezője, dramaturgja, látványtervezője, adott esetben zeneszerzője, koreográfusa (súgója és színpadmestere nincs), de van a stábjban színházi nevelési szakember, illetve lehet az előadás témájában jártas szakember, pl. szociológus vagy pszichológus. Szociológus és irodalomtudós segítségét kértük például *X-variété* című középiskolásoknak szóló tantermi

előadásunk előkészületeihez, hiszen a xenofóbia témájának feldolgozásához háttérismeretekre volt szükségünk. Az előadást pedig a színész-drámatanárok játsszák és működtetik.

SZÍNHÁZ-DRÁMATANÁR?!

Nem „csak” színész és nem „csak” drámatanár, hanem kettő az egyben: olyan színész, aki pedagógiai érzékkel, vagy olyan pedagógus, aki színészi képességekkel rendelkezik. Színházi helyzeteket, pillanatokat teremteni osztálytermi közegben nem kis kihívás a játszónak. Az a tér, amiben nap mint nap jelen vannak a diákok, egyszerűen egy történet helyszíne lesz, s játszóként az a feladatunk, hogy a nézőt ebbe a történetbe rántsuk be. Időnként alaposan igénybe vesszük a néző fantáziáját, figyelmét, hiszen ebben a térben minimális a jelmez- vagy kellékhatal, ami az előadások könnyebb utaztathatóságát is megengedi. De mindez nem csupán kényszer, hanem lehetőség is egyben: Schilling Árpáddal értünk egyet, aki szerint „a színház lehet falak nélkül, deszkák nélkül (...), fény-, hang- és videó-effektusok, jelmezek, díszletek, kellékek nélkül”. Ugyanakkor szívesen dolgozunk színházi keretek között is. *Megtart, nem enged* c. táncszínházi nevelési előadásunkat a pozsonyi Ifjú Szívek Táncszínházban mutattuk be, az Ifjú Szívek Táncszínház, valamint a budapesti Káva Kulturális Műhely együttműködésével.

A drámatanári szerep sem mentes a kihívásoktól. Drámatanárként nagy előnyünk a diákokat mindennap tanító tanárokkal szemben, hogy az előadás során az „itt és most” számít: nem ismerjük a gyerekek háttérét, nem tudjuk például, ki a „jó tanuló” és ki a

„rossz tanuló”, s ez gyakran felszabadító erővel hat. Az előadásainkon megfigyelőként részt vevő tanárok gyakran jelzik vissza, hogy olyan megnyilvánulásokat tapasztalhattak a diákjaiktól, amelyekre a tanórákon nincs vagy ritkán van lehetőség.

A VEKKER MŰHELY JELENE

Jelenleg a Vekker Műhely tevékenysége több szálon fut. A legmeghatározóbb a *színházi nevelési műhelyünk*. Ugyanakkor hosszú távú céljaink között szerepel a drámapedagógiai tevékenységformák megismertetése a pedagógusokkal, mert azt gondoljuk, hogy azok széles körben alkalmazhatók az oktatói-nevelői folyamatban. Ilyen módon mi is színesítettük a tevékenységünket:

- *olvasóvá nevelési foglalkozásaink* során egy-egy konkrét, író által megírt történetben (mesében, novellában) merülünk el a résztvevőkkel, drámás eszközök segítségével
- *közösségépítő foglalkozásaink* olyan osztályoknak, csoportoknak lehetnek hasznosak, akik az összecsiszolás nehézségeivel küzdenek
- *különböző témákra épülő drámaóráink* egy-egy mikro- vagy makrotársadalmi kérdést helyeznek középpontba, s a foglalkozások a tanítási dráma felépítését követik.

A színházi nyelv megismertetése és alkalmazása mellett egyik legfontosabb célunk, hogy a közös gondolkozás lehetőségét kínáljuk résztvevőinknek. Hisszük, hogy felnőttként társadalmi felelősségünk, hogy a fiatalabb generációknak olyan lehetőségeket teremtsünk, amelyek segítik őket önmagukért és másokért is felelős felnőttekké válni. Hisszük, hogy a színháznak ez az iskolának ez közös feladata.

Megtart, nem enged

VE:KK:ER

